

IRANGO PROGRAMA NUKLEARRA ERASO? ADITUEK DIOTE EZETZ, DENBORAREN ORRATZAK BAIETZ

Tel Avivek Irango programa nuklearra erasotzea hipotesia baino gerta litekeen zerbait dela esateko, atzera begiratu du hedabide ugari: 1981ean Iraken eta 2007an Sirian, ehiza-hegazkin israeldarrek errektore bana birrindu zuten. Baina aurrekari horiek ez dute zer ikusirik Irango egungo egoerarekin. Begira zer kontatu diguten arma nuklearretan adituek *Bulletin of the Atomic Scientists* aldizkari prestigiotsuan.

 URKO APAOLAZA AVILA

Ilrailak sei ditu, gau erdia. F-15 eta F-16 ehiza-hegazkinen eskoadroia ziztuan doa Siriako sortaldeko desertuan barrera helburuaren bila. Zerutik ikusita ahuntzen ukuilu handi zarpail bat besterik ematen ez duen eraikina begiztatu orduko, 227 kilogramo zamadun airelur misilak askatu dituzte klak batekin: hiru, bi, bat... Zartakoa itzela izan da eta helburua txiki-txiki eginda geratu da. Hildakoak zenbat diren? Berdin du, aginte-postuan txaloka ospatu dute. Ze arraio, egunero ez duzu errektore nuklear bat bonbardatzen.

2007an Siriako Dayr az-Zawr eskualdean izandako eraso ez zuen inork aldarrikatu eta hedabideek aleka jaso zuten informazioa. *The Sunday Times* izan zen gertaturikoa kontatzen aurrenekoa. Honen arabera, aurretik Israelgo Armadako unitateak desertuko instalazio horretan infiltratu ziren, eta, hondar zein ur mostrak analizatuta, ikusi zuten Ipar Koreatik zetozela. Bazeukaten froga definitiboa AEBen baimena lortzeko operazio hartarako.

Egunkari britainiarren esanetan Ipar Koreatik eramandako material nuklearren ezkutaleku bat zen hura. Gero, beste medio batzuek baieztatu zuten Baxar al-Assaden erregimena errektore bat eraikitzen ari zela bertan. Hurrengo urtean, Ronen Bergman ikerlari hebrearrak –zeinak Israelgo inteligentzia zerbitzuetara sarbide zuzena duen– *The Secret War with Iran* (Gerra sekretua Iranekin) liburuan jaso zuenez, errektorearen inguruko informazioa Ali-Reza Asgari Irango militarrengandik lortu zuen Tel Avivek. Asgari 2006an desagertu zen, eta iturri batzuen arabera Mossadek eta CIAk bahitu eta kalitu zuten. 2010ean gorpu agertu zen Israelgo ziega batean, ofizialki “bere buruaz beste” eginda.

Baina duela gutxi arte Dayr az-Zawrko erasoari buruz espekulatu besterik ezin zen egin, Israelgo Gobernuak zentsura mediatiko estua ezarri zuelako urte luzez. Azkenean, hamaika urteren ondotik, 2018an komunikatu batez onartu zuen ustezko errektore nuklearra suntsitu zuela “Israelentzat mehatxu larria suposatzen zuelako”.

Halako eraso *prebentiboak* bazuen aurrekari bat. 1981ean, Zaramak Euskal Herrian *Biildur naiz!* abesten zuen bitartean, 40 megawatteko Osirak izeneko errektorea leherrarazi zuen Israelek ezustean, Iraken, Bagdadetik 18 kilometrora. Ordukoan ere ehiza-hegazkinek exekutatu zuten plana, ordukoan ere erregai depo-

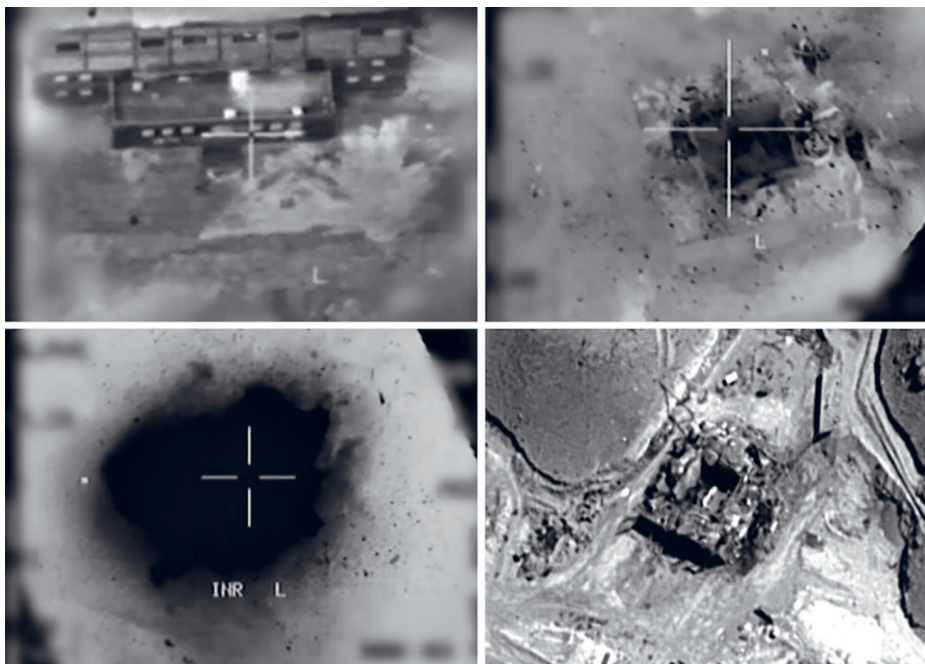
situ gehigarriak erabili zituzten Arabiar penintsulako deserto zabalak hegan gurutatzeko. Eta Saddam Hussein arma atomikoa lortzeko zorian omen zela izan zen aitzakia, ordukoan ere.

Menajem Beguín garai hartako Israelgo Lehen ministroaren esanetan, Iraken nuklearizazioa hamar urtez atzeratzea lortu zuten. Egiazki kontrakoa izan zen. “Lortu zutena izan zen arrisku handiago bat sortzea”, adierazi zion Husseinentzat lan egin zuen irakiar zientzialari batek CNN telebista kateari 2003an: “Bonbardaketaren ostean 7.000 zientzialari jarri ginen horretara, 10.000 milioi dolarreko inbertsioa zuen programa sekretu baten barruan”.

EGITEA PENTSATZEN ARI DIRA?

Gaza eta Libanoko sarraskien testuinguruan, Iranek urriaren hasieran Israelen kontra dozenaka misil jaurti ostean, honen erantzunaren zain daude orain. Saihetsezina da gurpiltxoari atzerantz soka eman eta, lehenago edo berandua, gauza bera egingo dutela pentsatzea. Irango programa nuklearra beti egon da Tel Aviven jomugan –2011ko krisi diplomatikoan erasotzeko puntuan izan zen–, eta Israelgo eskuindar politikari askorentzat ezin du “aukera historikoa” galdu: “Ez bada orain, noiz?” esan du bere seneetik irtenda Naftali Bennet lehen ministro ohi ultrak, denboraren orratzak gelditu nahi balitu bezala.

ISRAELGO ARMADA

DAYR AZ-ZAWR Siriako desertuan Baxar al-Assaden erregimena eraikitzen ari zen erreaktore nuklearra bonbardatu eta txikitu zuten hegazkin israeldarrek 2007an.

Baina konparagarriak al dira 1980ko hamarkadako Irak, duela hogeitau urteko Siria, edo gaur egungo Iran? "Egoera oso desberdina da", azaldu dio James Acton arma nuklearretan adituak *Bulletin of the Atomic Scientists* zientzialari atomikoen aldizkariari. Irakurleak gogoratuko du *-Net Hurbil* sailean sarritan aipatu izan delako- zientzialari talde horrek neurtzen duela *Doomsday Clock* edo "Apokalipsiaren Erlojua" famatuaren bidez munduak hondamendira iristeko dituen orenak. Tik-tak, tik-tak. Oraintxe bertan 90 segundo baino ez zaizkigu gertatzen gizakioi finitzeko.

Acton, Carnegie Nazioarteko Bakearen Aldeko Funtseko *think tank*-eko kide da, eta aldizkari horretarako elkarriketatu dute. Bere esanetan Iraken

zein Sirian erreaktore bakarrak suntsitu zituzten israeldarrek, baina horrek ez du zerikusirik Irango programa nuklearrarekin.

Urania oraingoz %60an aberasten duten Irango Fordow eta Natanzeko planta nuklearrak mendien azpian gorturik daude, gutxienez hiru solairutara, eta Israelek horiek suntsitzeko beharrezkoa du AEBen laguntza, bunkerren kontrako 12 tonako bonba bereziak. Gainera, Actonen esanetan baliteke sakonera handiagoan lurperatutako ezkutuko planta gehiago egotea.

Eta bada beste eragozpen bat: "Iran gaur egun zentrifugagailu txikietan oinarritzen da, azkar sortu eta ipini daitetzkeenak, edozein tokitan. Israelek Fordow eta Natanzeko plantak suntsituko

balitu ere -eta ez dut uste horretarako gai denik-, ia seguru Iranek zentrifugagailu azpiegiturak berregingo lituzke. Seguruenik jadanik baditu zentrifugagailu klandestinoak. Ez dakigu. Baina baliteke hainbat tokitan eraikitzea halakoak, nabe industrial normaletan, denon bistan".

Adituaren ustetan, ameskeria hutsa da israeldarrek pentsatzea "beti jakingo dutela non dagoen dena eta beti suntsitu ahal izango dutela dena".

"Baina horrelako zerbaitetan pentsatzen ari dira?", galdetu dio *Bulletin*-eko kazetariak. Izerdi hotz tanta batek kopetan behera irrist egingo dizu akaso, erantzuna leitzean: "[Benjamin] Netanyahu publikoki adierazi izan du aukera hori. Harrituko nintzateke oraintxe bertan aztertzen ari ez balira. Aurrera jarraitu eta hori egingo luketen? Israeldarrek badakite ondoren Iranek eraso-ko dituela orain arte ikusitakoa baino modu zabalagoan, eta AEBen laguntza beharko dutela defenditzeko. (...) Beraz, uste dut probabilitatea %50 baino baxuagoa dela, baina %10 baino altuagoa. Lasaitzen nau horrek".

Lasaitu? Hamarretik bateko erruletan ari dira jokatzeko, mundua kasino makabro bihurtuta. Tik-tak, tik-tak. ●

ZINKUNEGI
OPTIKA

Hernani 23 · 20004 Donostia

T. 943 420 624

zinkunegioptika.com

